

A KÁLVINTÉRI SZÖKŐKUT. (S z é c h y Gyula rajza.)

Kijött ezután az anya, egy alig tizennyolc éves, de nagy és erős nőszemély, üde és mosolygó; a ki férjének karjába fogózott. Azután jött a két öreganya, aszott mind a kettő, mint a vén alma, erőszakolt járásukon látszik a fáradság, már régóta megtörte őket a súlyos munka. Egyikök özvegy asszony volt; megfogta az öregapa karját, a ki az ajtó előtt állt, és a menet élére álltak, a gyermek és a keresztanya után. És a család többi tagjai utánuk indultak.

A fiatal emberek édességekkel telt papírszütyőket vittek.

A kis harang folyton szólt; hívogatta teljes erejéből a késlekedő embereket. A fiuk kimásztak az árokból; az emberek a korláthoz álltak; a leányok letették a tejes dézsákat s úgy álltak meg köztük, hogy nézzék a keresztelő menetet.

És a dajka diadalmasan vitte élő terhét, elkerülve a hulló víz-cseppeket, melyeket a sövények mögül hintettek rája. És az öregek szertartásos lassúsággal lépegettek; a fiataloknak kedvük kerekedett volna a táncra, s nézegették a leányokat, a kik kiszaladtak, hogy lássák őket; az atya és anya komolyan követték a gyermeket, a ki később elfoglalja helyüket az életben, a ki folytatni fogja nevüket a vidéken, a Malandain-nevet, mely ismeretes az egész járásban.

Lekerültek a sikra és a mezőn mentek keresztül, hogy elkerüljék a hosszú országot.

Már látták a hegyes tornyu templomot. Egy nyílás látszott rajta, mely fatetejéig ért és ebben mozgott valami, élénken csapkolódva ide-oda, el-el-tűnve a szűk ablak mögött. A harang volt az, mely még egyre csengett, hívogatóan az új szülöttet, a ki most először lép be az isten templomába.

Egy kutya is követé a menetet. Édességeket dobáltak neki. És a kutya folyton az emberek körül settenkedett.

A templom ajtaja nyitva volt. A papegy nagy vörös haju ember, szintén Malandain, a kicsikének nagybátyja, az apának bátyja, az oltár előtt várt. És megkeresztelé a kicsikét Prosper-Cézárnak, a ki sirásra fakadt, mikor ráöntötte a keresztvizet.

Mikor a szertartásnak vége lett, a család a templomajtóban várakozott, míg a pap letette palástját; azután megint utnak indult. Most már gyorsan mentek, mert az ebédre gondoltak. Az egész tanya gyermeknépe követé őket, minduntalan szerzetést hajigáltak egy marok cukrocskát, melyért nagy tusa, kibálás keletkezett; a kutya is közéjük ugrott, hogy kivegye részét a cukorból; a gyermekek tépázták fülét, farkát, lábát.

A dajka, kissé fáradtan, így szólt a papnak, a ki mellette ment:

— Kedves plébános ur, mondá neki, nem volna-e szives egy kissé tartani unokaöcsését, míg én kifüzdődzködöm. Mintha görcs volna gyomromban.

A pap átvette a gyermeket, a kinek fehér ruháskája ragyogó foltot képezett a fekete reverendán és megcsókolta; nem tudta, mit csináljon a könnyű teherrel, hogyan fogja, hogyan tartsa. Mindenki nevetett rajta. Az egyik öreganya megkérde foghegyről:

— Nem bánt-e, kedves papom, hogy neked soha sem lesz ilyened?

A pap nem felelt. Nagy léptekkel haladt előre, mereven nézvé a kis kékszemű lurkót, a kinek arcát kedve támadt ismét megcsókolni. Lehajolt arcához és hosszú csókot nyomott rája.

Az apa megszólalt:

— Csak szólnod kell papom, ha akarod, mindjárt szerzek egyet.

És tréfálódni kezdtek, mint a falusi emberek szoktak tréfálódzni.

A mint leültek az asztalhoz, a vigalom kitört, mint a zivatar. A két másik fiu is már házasodni készült; ott volt menyasszonyuk, csupán a vendégségre jöttek el s a meghívottak nem győztek célzásokat tenni a jövőre nemzedékre, mely e frigyből fog származni.

Vaskos, nagyon sós szavak voltak azok, melyek pirulásig nevettek meg a két leányt, és megkacagták a férfiakat. A férfiak öklükkel csapdosták az asztalt s fel-felkiáltottak. Az atya és az öreg atya nem fogytak ki a mókából. Az anya mosolygott; az öregek is részt vettek az általános jó kedvben, szintén csipkelődtek.

A plébános, a ki meg volt szokva a parasztréfához, nyugodt maradt, a dajka mellett ült, inge-

relvén a kicsikét ujjá hegyével, hogy megnevettesse. Ugy tetszett, mintha meg volna lepve a gyermek által, mintha soha sem vette volna még észre. Mély figyelemmel, fontolgtató komolysággal, lelke mélyéből eredt gyöngédséggel megvizsgálgató, valami különös vonzalommal, de bizonyos szomorúsággal is, mivei e kényes kis jószág testvérenek gyermeke volt.

Semmit sem hallott, semmit sem látott, csak nézte a gyermeket. Kedve lett volna térdére venni, mert előbb szívére szorította őt, mikor a templomból jövet keblén hordozá. Megindította az emberi arc, mint egy eltörölhetetlen rejtély, melyre még sohasem gondolt eddig, mely egy fenséges, szent rejtély volt, egy új lélek megtestesülése, egy kezdődő élet, az ébredő szerelem, a tovább gyarapodó faj, a folyton haladó emberiség nagy misztériuma.

A dajka csillogó szemekkel, piros arccal evett; de zavarta a kicsike, a ki mindig elvonta őt az asztaltól.

— Adja oda nekem, mondá a pap. Én nem vagyok éhes.

És átvette a gyermeket. Erre minden eltűnt körül, merev tekintettel tapadt a pufók piros arcra; és lassan-lassan a kis test melege áthatott reverendáján, oly gyönyört kelte benne, hogy szeme nem maradhatott könnytelen.

Az evők zajgása ijesztő lett. A gyermek, rémitve a láрма által, sirásra fakadt.

— Ugyan szoptasd meg! szólt egy hang.

Hangos kacagás hangzott a szobában. De az anya fölkel; vette a gyermeket és a szomszéd szobába ment. Pár perc múlva visszatért, kijelentvén, hogy a gyermek nyugodtan alszik bölcsojében.

A lakoma tovább folyt. A férfiak és nők időről-időre kimentek az udvarba, azután visszajöttek az asztalhoz.

Este lett, mikor a kávé hozták. A pap már régen eltűnt, a nélkül, hogy csodálkoztak volna tavollétén.

A fiatal anya végre fölkel, hogy megnézzé, alszik-e még mindig a kicsike? Már sötét volt. Tapogatózva ment be a szobába; kinyújtotta kezeit, hogy ne ütközzék valami butorba. De különös zaj ütötte meg fülét, ijedten hátrált, biztosan tudván, hogy hallott valakit mozogni. Visszatért a szobába és reszkette beszélte el a dolgot. Minden férfi felugrott; az apa lámpát fogott s rohant a szobába.

A pap a bölcso mellett térdelve zokogott, s homlokát a vankosra tette, melyen a gyermek feje nyugodott.

(Franciából.)

A kálvintéri szökőkút.

— 57. lap. —

Mint ujjaalakult fővárosunk számtalan monumentális művét: úgy a Kálvin-téren ékeskedő szökőkutat is Ybl Miklósnak, e nagy tevékenységű mesternek köszönhetjük. Most télen fabódé rejti ugyan el a szép aranyu alkotást a közönség szemei elől, mert allegóriai alakjait meg kell óvni az eső és hó ellen, de a kedvezőbb időszakokban ott pompázik a népes helyen, a hol egész sor utca, mint egy csillagban fut össze, minden oldalról tetszetős látványt nyújt s vidáman szökő vizsugarainak csörgésében már távolról gyönyörködhetik a járó-kelő.

Valóban a pesti hazai első takarékpénztár, ez áldozatkész intézet, nem adhatott szebb ajándékot a fővárosnak, mint midőn e művet építteté. Az eszme Ybl Miklósé, a kinek utmutatása szerint Fessler Leó, e nálunk letelepedett s már otthonossá vált osztrák szobrász készíté a tervet. Szerencsés felfogás, hogy a művész hazánk négy legnagyobb folyóját kívánta personifikálni s ezzel sajátos nemzeti vonást adott a plasztikai résznek.

E négy folyó allegóriája közül három a széles medence közepén három oldalt kiszögellő architekturai törzsön ül. Elöl jobbra, a «Tisza», mint ifju, bájos nő, egymásra helyezett lábakkal; két kezében hálót tart, melyből most hullott ki néhány kecsge. Balra a «Dráva» ül; egyik lábát díszes edényen nyugtatva. Ölében csigákat és kagylókat tart; melyekből hajába is jutott ékeségül, sőt homloka föltt a diadém is egy szép kagyló. Hátról ül testvére a «Száva», ki szebb, mint a többi, de tétlenül néz maga elé.

De nem csak e szobrok, hanem számos más plasztikai rész ékesíti e szökőkutat. Két-két alak közt egy-egy eszébe nyulik ki a kerek törzsből; mind-egyik eszét elől kagylókból, apró delfinekből, továbbá vízi növényekből szellemesen stilizált dombor-

mivű fej ékíti. S e eszékekbe a fölttük ékeskedő vizokádó szolgáltatja a folyadékot, mely széles sugárban ömlik alá. A vizokádók relief-fejek, majd tölgyfalevelekből, majd kigyókból s kagylókból összeszerkesztett hajdiszszel. S mindenütt, a hová a szem néz, ékitmények élénkítik a művet. A két eszét, különösen a nagyot akanthus levelek, kagylók, delfinek borítják, s e lebegő medencében gyűl össze a felszökő víz, a honnan aztán ismét alázuhog.

E szabatosan fölépített architektura koronáját képezi «Danubius» (a Duna allegóriája) a ki legfeljebb, a tetőn áll. Lábát egy delfin fején nyugtatja; jobb kezével evező lapátot tart s rátámaszkodik, baljába kagylót szorit. A válláról lecsuszott lepel egész természetét látni engedi, mely a Neptun szobrokra emlékeztet. Ez a Danubius sok nehézséget okozott a szobrásznak. A természetszerűen sokkal nagyobb «Duna»: oly magasra jutott, a honnan most kisebbnek látszik a másik három folyó alakjánál. A bécsi Albrecht-kuton akkép segített magán a mű készítője, hogy a mellék-folyók alakjait fokozatosan kisebbnek tüntette föl s némelyik, mint az «In» egész gyermek. De ez alakok mind egyenlő magasságban állnak.

A mily érdemeket szerzett Fessler Leó a kis minták elkészítésével, ugyanannyit kell tulajdonitanunk Brestyánszky Bélának, e jeles s pályadíjjal koszoruzott szobrásznak, a ki e hatalmas alakokat s az egész kutat nagyban kivitte s kifaragta. Művészi munkát végzett.

A legelső medence két oldalán egy-egy táblának fölirata azt hirdeti, hogy a monumentális alkotás mikor készült s hogy az első hazai takarékpénztár ajándékozta azt Budapest fővárosának.

P—m J.

Egy új elbeszélő.

(Ma és mindig. — Irta KARCZAG VILMOS.)

Debrecenből nemrég egy beszélykötetet kaptam. «Ma és mindig» a címe és Karczag Vilmos az írója. A fiatal szerző, dacára annak, hogy a szó szoros értelmében a legfiatalabb irodalomhoz tartozik, nem ismeretlen a közönség előtt. Egy művét előadták a budapesti népszínházban, mint ujságíró pedig már is kivívta magának Debrecen város és Biharország elismerését. Most azon iparkodik, hogy az elbeszélő genre-ben mutassa be tehetségét.

A kísérlet, a mely előttem fekszik, elég szerencsésnek mondható. Hogy nem sikerült teljesen, annak inkább a szerző fiatalos életnézete az oka, mint elbeszélő képessége. Mert ez utóbbiból elég van Karczag Vilmosban, hogy jó beszélyeket várhassunk tőle. Ugy a mint van, a kötet csak azért kielégítő, mert e első kísérlete a szerzőnek. Ezt pedig meg lehet dicsérni, ha csak ígér valamit a jövőre. Ce n'est que le premier pas qui conte.

A legfontosabb ígéret, melyet a könyv tiz darabjából kiolvassunk, az hogy a szerző a maga után halad. Nem mintáz senkit. Sem Teleki Sándort, a ki az előszót írta a könyvhöz, sem Mikszáth Kálmánt, a kit most utánozni minden beszély-és rajz-író ugyszólván becsületbeli kötelességnek tart. Az a ki a «Ma és mindig» című gyűjteményből hozzánk szól, folyton maga a szerző és senki más. Hogy ez elegendő-e a gyönyörködtetésünkre, az persze más kérdés. A magas mértéket alkalmazó kritika azt vethetné elbeszélőnk szemére, hogy kötetének egyes darabjai nem beszélyek. Legalább nem abban az értelemben, a hogy e műfajnak elméletét magyarázni szoktuk. Nem látunk bennük sehol lelki titkot vagy sajátos jellemvonást, a melyet költött események szövése és megoldása által magyaráz vagy igazol a szerző. Valójában e fajta beszélyeket (igazándi novellákat) keveset irnak mostanában. Egy regényt félig-meddig jól nyélbe ütni kisebb földadat talán, mint egy novellát úgy megírni, a hogy azt az ambiciózus elbeszélő a Merimée s Sandeau olvasása után megalkotni szeretné. Innen az a sajátosságunk látszó (de valójában egészen természetes) tünemény, hogy írunk nagyrésze nem is próbált novellát írni. Vagy a rajznál marad, vagy a regényhez emelkedik. Beöthy Zsolt például, a kinek rajzai a maguk genre-jében mintaszerűek, nem termelt még tizenhárompróbás novellát.

Kár volna hát Karczag Vilmostól azt kívánni, hogy mindjárt «beszélyek» legyenek az «elbeszélősei.» Egy részük rajz marad s a másik még eny